

Prijímacia skúška zo SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

Šk. rok 2022/2023

1. kolo – 1. termín

Kód žiaka: .....

Prečítaj si text:

Ukážka č.1 VEDA A TECHNIKA: Thomas Alva Edison svoj fonograf predstavil pred 135 rokmi

New York/Bratislava 20. novembra (TASR) - Americký vynálezca Thomas Alva Edison sa preslávil množstvom objavov v elektrotechnike, spojovacej technike, mechanike, letectve a chémii. Svoj vynález fonografu, prístroja zaznamenávajúceho a reprodukovajúceho ľudský hlas a hudbu, predstavil verejnosti pred 135 rokmi 21. novembra 1877. Skutočný fonograf predstavil až o niekoľko dní, a to 29. novembra toho roku. Bol ním valec pokrytý kovovou fóliou. Otáčal sa kľukou a na fóliu sa ihlou zaznamenávali pohyby membrány, ktorú rozochvievali zvuky – reč, spev alebo hudba. Ihla sa pohybovala po špirále.

Edison prezentoval svoj vynález v redakcii časopisu Scientific American Magazine. Ohromenej spoločnosti sa z fonografu ozvalo: Dobrý deň, ako sa máte? Páči sa vám môj fonograf?

Zo zachovaných Edisonových patentov a dokladov vyplýva, že sa zamýšľal aj nad tým, či použiť namiesto valca plochý disk. Tu by však nastali problémy s rýchlosťou otáčania, a tak valec zvíťazil.

K fonografu sa Edison dopracoval počas experimentov s telefónom Grahama Bella. Skúmal prenos zvuku membránou, pokúsil sa ho zaznamenať a potom spätne prehrať. Keď sa vynález ozval jeho vlastným hlasom, utrpel najväčší šok v živote.

Experimentovanie so záznamom zvuku Edison zanechal a vrátil sa k nemu až o desať rokov, keď založil spoločnosť Edison Phonograph Corporation na výrobu a predaj fonografov.

Okrem zábavy fonograf našiel svoje využitie aj v kanceláriách, slúžil ako dnešný diktafón. Jeho vylepšené verzie, keď bola kovová fólia nahradená voskom, sa používali údajne až do roku 1947.

(Zdroj: TASR do každej školy)

1. Odpovedz na otázky:

- Čo dokázal fonograf urobiť s ľudským hlasom? .....
- Kde ho po prvýkrát Edison predviedol? .....
- V čom videl vynálezca problém využitia plochého disku v prístroji? .....
- Z ktorého iného zvukového prístroja fonograf vychádzal? .....
- Ktorým prístrojom bol dnes v kanceláriách fonograf nahradený? .....

2. Ktoré tvrdenie vyplýva z textu v ukážke č.1?

- Najprv Edison na záznam zvuku používal plochý disk.
- Zvuky sa vo fonografe zaznamenávali na membránu.
- Edisonova spoločnosť na výrobu fonografov vznikla v roku 1887.

3. Ktoré tvrdenie je nepravdivé?

- Fonograf bol prístroj, ktorý zaznamenával zvuky.
- Fonograf pozostával aj z valca, kľuky, fólie, disku.
- Fonograf neslúžil iba na zábavné účely.
- Vosk neskôr nahradil kovovú fóliu.

4. V ktorej z možností sú všetky zámená napísané správne?

- niektorí sú zlí, nieči zošit
- k tvojim rodičom, s tamtím dobrým priateľom
- ktorýsi vojak, so svojim bratom
- vy ste múdri, s mojím otcom

5. V ktorej z možností sú všetky slová so slabikotvornou spoluhláskou?

- hrnček, prázdny, dážd
- rastlina, brzda, trávnik
- víba, stĺpik, brvno
- pästný, dlhé, mierny

6. Ktoré zo slov vzniklo iným slovotvorným postupom ako zvyšné tri?

- geografia
- ľavotočivý
- vyhrabať
- vodohospodárstvo

7. Dopln' vo vetách i/í a y/ý.

1. Žlté ob....lie skláňa k zemi svoje ťažké klas....
2. Odtiaľto v....diel' na Bratislavsk..... hrad.
3. Mrak..... r.....chlo prikr.....jú oblohu.
4. Choroba mu skr....žila všetky plány.
5. Obrovsk.... smrek sa dot.....kal širokej pl...tčiny.
6. P.....tliak kráčal po stopách divej zver.....
7. Nenechajte sa v....rušiť prenikavým zvukom s....rény.
8. Žiaci siedm.....ch ročníkov navštívili bl....zke múzeum.
9. Zelen..... sv.....t ov.....jal svoje vlákna okolo drevených zrubov.
10. Z riedkej hml..... sa v.....norila biela postava.
11. V tomto čase neštekali dedinskí ps.....
12. Host' vošiel do domu a privrel matk.....ne oči.

8. V ktorej z možností je správna definícia homoným:

- a) Sú to umelecké jazykové prostriedky.
- b) Sú to slová opačného významu.
- c) Sú to slová rovnako znejúce s rôznym významom.
- d) Sú to zastarané slová.

9. V ktorej z možností sú všetky číslovky napísané gramaticky a pravopisne správne:

- a) žiaci deviatych tried, dvoje dverí, za prvé,
- b) skončili ôsmi, tisíckrát, o štyridsať minút,
- c) s mnohonásobnými víťazmi, päť razy, s prvými hráčmi,
- d) z ôsmich učebníc, oslava päťdesiatych narodenín, za desať minút.

10. Ktorá priama reč je napísaná pravopisne správne?

- a) Mamina zahlásila „Ideme na kúpalisko.“
- b) „Chcem, aby ma prijali na strednú školu“, povedala mi.
- c) „Príďte na letisko!“ zavolala sestra.
- d) „Ako ti je? spýtal som sa ocina.“

11. Označ správne poradie slovných druhov vo vete: *Aj babie leto má svoje čaro.*

- a) spojka, podstatné meno, podstatné meno, sloveso, prídavné meno, citoslovce,
- b) častica, prídavné meno, podstatné meno, sloveso, prídavné meno, podstatné meno,
- c) častica, prídavné meno, podstatné meno, sloveso, zámeno, podstatné meno,
- d) spojka, prídavné meno, podstatné meno, sloveso, zámeno, citoslovce.

12. Označ možnosť, v ktorej sú všetky slovesá plnovýznamové:

- a) nariekať, vybrať si, skryť sa, začať
- b) bežať, odkresliť, vystrihnúť, tancovať
- c) štrngat', ľúbiť, kvitnúť, musím
- d) šetriť, hrešiť, nechcem, nemôžem

13. Označ vetu, v ktorej je príslovka.

- a) Spomienky sa mi už vytratili z pamäti.
- b) V tom dome už nebýva nikto.
- c) Na pravej strane stoja tri stromy.
- d) Naučte sa to spamäti!

14. V ktorej z možností sú všetky slová cudzieho pôvodu napísané správne z hľadiska pravopisu?

- a) signál, systém, mikrofón, rytmus, vitamín
- b) sygnál, systém, mikrofón, rytmus, vitamín
- c) signál, systém, mykrofón, ritmus, vitamín
- d) signál, systém, mikrofón, ritmus, vitamín

15. Akým vetným členom je osobné zámeno vo vete: Napísala mu svoje zamietavé stanovisko.

- a) prívlastok
- b) priamy predmet
- c) nepriamy predmet

16. V ktorej z možností sa sú len jednočlenné vety:

- a) Zrazu ma pichlo v boku. Pohľad z brehu je krásny.
- b) Hraj už! Dámy a páni!
- c) Na jar striedavo hrmí. Celú noc mrzlo.

Prečítaj si text:

Ukážka č.2 SLZY SVÄTOŽIZNY

Keď umieral mocný kráľ Svätopluk, múdry panovník Veľkomoravskej ríše, pri nohách stáli jeho traja synovia Mojmir, Svätopluk a Predslav a pri hlave kráľovná Svätožizna.

Svätopluk zadíval sa na svojich synov a myslel na svoj ľud a na svoju ríšu. Potom privrel trochu unavený zrak a podvihol pravicu na rozkaz.

Nerozumeli hneď, rozkazuje kráľ.

Iba po chvíli pochopili synovia, že im otec prikazuje podať mu zväzok tuho zviazaných prútov, čo ležal na drahom koberci.

- Polám! – podal prúty Svätopluk najstaršiemu synovi Mojmirovi.

Mojmir netušil, prečo má prúty lámať, ale chcel splniť vôľu otca i skusoval prúty prelomiť, no nemal dosť síl.

Ani syn Svätopluk, ani Predslav neškodili zväzku prútov. Vtedy kráľ Svätopluk rozkázal zväzok rozviazať a sám nalamoval prút za prútom, hoci mal ruky oslabnuté.

I povedal:

- Pokým budete svorní, bude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka.

A umrel mocný kráľ Svätopluk.

Synovia Mojmir, Svätopluk a Predslav zabudli na jeho posledné slová, darmo ich pripomínala synom i matka Svätožizna. Synovia pošliapali prúty, ani si nevšimli, že ich Svätožizna pozbierala. Pozbierala, do smrti opatrovala, a keď jej prišli na um nesvorní synovia, zakaždým slzami polievala uschnuté prúty.

I k smrteľnej posteli dala si ich doniesť.

A keď Svätožizna na smrteľnej posteli naposledy pokropila slzami prúty mocného kráľa Svätopluka, suché prúty vypučali, čo bolo znamením: Hoci nesvornosť bratov do záhuby priviedla ríšu i jej ľud, ich potomkovia voľakedy pochopia múdru radu kráľa Svätopluka, naučia sa žiť v svornosti a láske a zasa zakvitne zem, nad ktorou vládla mocná ruka kráľa Svätopluka.

(Jozef Cíger Hronský: Slovenské povesti. Bratislava: Matica slovenská 2001, s. 41)

17. Označ správnu definíciu povesti:

- Veľký prozaický epický žáner vyznačujúci sa voľnou štruktúrou, rozsiahlou tematikou, kompozíciou a umeleckými prostriedkami.
- Epický žáner, v ktorom prevládajú historické motívy, viaže sa k istému miestu alebo postave a v popredí žánru je dej.
- Epický žáner krátkeho a stredného rozsahu s jednou fabulou a menšou intenzitou dramatickosti.
- Krátky epický žáner, ktorý má inotajný (alegorický) dej s mravným alebo praktickým poučením.

18. Ako sa volali Svätoplukove deti?

- Mojmir, Svätožizna a Predslav
- Svätopluk, Svätožizna a Predslav
- Mojmir, Predslav a Jozef
- Mojmir, Svätopluk a Predslav

19. Označ antonymum k slovu rozkaz:

- prikaz
- zákaz
- odkaz
- povel

20. Človek, ktorý je svorný, je:

- pozorný, s ohľadom na niekoho
- jemnocitný človek v správaní
- zhodný v zmýšľaní a konaní, jednotný
- prívetivý k ľuďom, srdečný a umný

21. Prečo Svätožizna ronila slzy?

- Smútila za svojím mužom.
- Smútila za svojím najdrahším synom.
- Smútila nad správaním svojich synov.
- Smútila za svojimi synmi.

22. Označ správne synonymum k slovu voľakedy:

- teraz
- včera
- niekedy
- akosi

23. Čo odkázal Svätopluk svojim synom v ukážke č.2?

- Pokým budete svorní, bude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka.
- Pokým budete družní, bude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka.

- c) Pokým nebudete svorní, nebude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka.
 d) Pokým budete svorní, bude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže svornosť, zničí vás i slabá ruka.

24. Označ slohový postup ukážky č.2:

- a) rozprávací slohový postup
 b) opisný slohový postup
 c) výkladový slohový postup
 d) informačný slohový postup

25. Vyznač správne vysvetlenie Svätoplukovej myšlienky: Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka.

- a) Ak budú voči sebe ľahostajní, aj slabý ich porazí.
 b) Ak budú voči sebe nepriateľskí, aj slabý ich porazí.
 c) Ak budú voči sebe bezohľadní, silný ich tiež porazí.
 d) Ak budú voči sebe povýšeneckí, nikto ich nepremôže.

26. Ktorá z možností obsahuje všetky literárne druhy.

- a) poézia, epika, dráma
 b) poézia, próza, dráma
 c) lyrika, epika, dráma
 d) lyrika, epika, próza

27. Z nasledujúcich spojení vyberte metonymiu:

- a) strieborné vlasy
 b) vietor sa smeje
 c) čítam Rúfusa

28. V ktorej z možností sú uvedené len epitetá:

- a) belasý večer, rozsypaná rosa, strapatý vietor
 b) nové romány, ďaleké kraje, tvoje vlny
 c) známy hlas, vietor spánku, mlčky zahalia

29. Vyberte správnu dvojicu:

- a) óda - epika
 b) sonet - lyrika
 c) povesť - dráma

Prečítaj si ukážku:

Ukážka č.3

Bol nízkej postavy. Čelo okrúhle, spod čiernych obrv dobrácky hľadelo dvoje malých modrých očí. Bradu si holil, fúzy strihal, a i keď umrel ako 75-ročný stavec, mal ešte všetky zuby a iba navrch hlavy trochu zrednuté, ale dosť tmavé vlasy. Nikdy vraj nebol ťažšie chorý. Bol smelý, podnikavý, dobrosrdečný a takému sa vždy skorej niečo ujde ako tomu za pecou.

(J. G. Tajovský)

30. Urč jazykový štýl a slohový postup uplatnený v uvedenom texte (ukážka č.3)

- a) opisný štýl, umelecký postup
 b) umelecký štýl, rozprávací slohový postup
 c) hovorový štýl, opisný slohový postup
 d) umelecký štýl, opisný slohový postup

31. Vyber frazeologizmus, ktorý má rovnaký význam ako slovo *dobrosrdečný*.

- a) hýbe rozumom
 b) mlčí ako ryba
 c) dušu by mu na dľaň vyložil
 d) je čertom podšitý

32. Hlaholika je:

- a) druhé staroslovienske písmo
 b) prvé staroslovienskej písmo
 c) písmo, ktorým píšu v Rusku
 d) obrázkové písmo

33. Označ nepravdivé tvrdenie.

- a) Zápisnica patrí k administratívne štýlu.
 b) Výklad patrí k náučnému štýlu.
 c) Dráma patrí k umeleckému štýlu.
 d) Fejtón patrí k administratívne štýlu.

34. Interview je:

- a) príhovor v prospech niekoho
 b) rozhovor redaktora s osobnosťou
 c) politický prejav
 d) rozšírená správa

35. Kto je kodifikátorom spisovnej slovenčiny z roku 1843?

- a) A. Bernolák
 b) E. Štúr
 c) M. Hattala